

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.gov.pl/diplomacy

Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Ministry of Foreign Affairs for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.gov.pl/dyplomacja

Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

Nota informacyjna nt. orzecznictwa Trybunału nr 229

Maj 2019 r.

Ilgar Mammadov p. Azerbejdżanowi (postępowanie w sprawie naruszenia zobowiązania) [Wielka Izba], skarga nr 15172/13

Wyrok z 29.05.2019 r. [Wielka Izba]

Art. 46

Art. 46 ust. 4

Postępowanie w sprawie naruszenia zobowiązania

Postępowanie przeciwko Azerbejdżanowi w sprawie naruszenia zobowiązania z uwagi na nieprzestrzeganie ostatecznego wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: *naruszenie*

Fakty – W 2013 r. skarżący, polityk opozycyjny, został oskarżony o popełnienie przestępstw i tymczasowo aresztowany po tym, jak komentował sprawy polityczne na swym blogu. W wyroku z dnia 22 maja 2014 r. (dalej określanym jako „pierwszy wyrok w sprawie *Mammadov*” – zobacz [Nota informacyjna nr 174](#)), Europejski Trybunał Praw Człowieka stwierdził naruszenie praw skarżącego na podstawie art. 5 ust. 1 lit. c i ust. 4, art. 6 ust. 2 oraz art. 18 Konwencji [o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności].

Skarżący został następnie skazany. W wyroku z dnia 16 listopada 2017 r. (*Ilgar Mammadov p. Azerbejdżanowi* (nr 2), skarga nr [919/15](#), dalej określanym jako „drugi wyrok w sprawie *Mammadov*”) Trybunał stwierdził, że postępowanie karne było nierzetelne i naruszało art. 6 ust. 1.

[Komitet Ministrów](#) Rady Europy, który odpowiada za nadzór nad wykonywaniem wyroków Trybunału na podstawie art. 46 Konwencji, przyjął szereg decyzji oraz rezolucji tymczasowych, podkreślając podstawowe wady postępowania karnego wskazane we wnioskach Trybunału na podstawie art. 18 w związku z art. 5 Konwencji i wzywając do natychmiastowego i bezwarunkowego zwolnienia skarżącego.

W rezolucji tymczasowej [CM/ResDH\(2017\)429](#) z dnia 5 grudnia 2017 r. Komitet Ministrów postanowił, na podstawie art. 46 ust. 4 Konwencji, przekazać Trybunałowi zapytanie, czy Republika Azerbejdżanu nie wykonała swojego zobowiązania na podstawie

art. 46 ust. 1 do przestrzegania ostatecznych wyroków Trybunału, a w szczególności pierwszego wyroku w sprawie *Mammadov*.

Skarżący został zwolniony w dniu 13 sierpnia 2018 r. wyrokiem Sądu Apelacyjnego.

Prawo – Art. 46: Ponieważ sprawa stanowiła pierwszy przypadek, gdy Komitet Ministrów zainicjował postępowanie w sprawie naruszenia zobowiązania (*infringement proceedings*), Trybunał wyjaśnił charakter swego zadania, biorąc pod uwagę historię prac nad Protokołem nr 14 oraz właściwe ramy prawne dotyczące procedury wykonywania wyroków, a mianowicie art. 46 Konwencji.

Celem postępowania w sprawie naruszenia zobowiązania nie jest zachwianie fundamentalnej równowagi instytucjonalnej między Trybunałem a Komitetem Ministrów. Komitet Ministrów ma kompetencję do oceny konkretnych środków, jakie Państwo powinno podjąć, by w możliwie najpełniejszym stopniu zapewnić naprawienie naruszeń stwierdzonych w wyroku. Zadaniem Trybunału w postępowaniu w sprawie naruszenia zobowiązania jest dokonanie definitywnej oceny prawnej kwestii przestrzegania przedmiotowego wyroku. W tym kontekście Trybunał przeprowadzi swą ocenę, biorąc pod uwagę wnioski Komitetu Ministrów w procesie nadzoru, stanowisko pozwanego Rządu oraz twierdzenia ofiary naruszenia. Trybunał musi zidentyfikować obowiązki prawne wynikające z ostatecznego wyroku, jak też z wniosków i ducha tego wyroku.

Data, w której Komitet Ministrów przekazał zapytanie Trybunałowi dotyczące przestrzegania wyroku, jest datą, do której Komitet stwierdził, że pozwane Państwo odmówiło przestrzegania ostatecznego wyroku, ponieważ nie mógł uznać działań Państwa za „terminowe, odpowiednie i wystarczające”. Trybunał uznał, że punktem wyjścia do analizy sprawy powinien być moment przekazania mu tego zapytania.

Nie można wykluczyć, że uprawnienia przyznane Komitetowi Ministrów na podstawie art. 46 oznaczają również możliwość wycofania przez Komitet sprawy przekazanej Trybunałowi. Jednakże Komitet nie uczynił tego po zwolnieniu skarżącego.

a) *Zakres obecnego postępowania w sprawie naruszenia zobowiązania* – Kluczową kwestią było ustalenie, czy Republika Azerbejdżanu nie zastosowała środków indywidualnych wymaganych do przestrzegania wyroku Trybunału i naprawienia naruszenia art. 18 w związku z art. 5 Konwencji.

b) *Środki indywidualne*

i) *Pierwszy wyrok w sprawie Mammadov*

a) *Tekst wyroku* – Stwierdzone przez Trybunał naruszenia art. 5 ust. 1 lit. c Konwencji i art. 18 w związku z art. 5 odnosiły się do wszystkich zarzutów karnych i postępowania przygotowawczego przeciwko skarżącemu. Do naruszenia art. 18 doszło, ponieważ działania władz były powodowane nieodpowiednimi motywami, jako że postawiły one skarżącemu zarzuty karne w celu uciszenia lub ukarania go za krytykowanie rządu. Stwierdzenie to podważyło wszelkie działania podjęte w wyniku postawienia zarzutów.

β) *Odpowiednie obowiązki Państwa* – Pierwszy wyrok w sprawie *Mammadov* oraz odpowiadający mu obowiązek *restitutio in integrum* początkowo zobowiązywał Państwo do cofnięcia lub uchylecia zarzutów karnych, które Trybunał uznał za nadużycie, oraz do zakończenia tymczasowego aresztowania skarżącego. Faktycznie jego tymczasowe aresztowanie zakończyło się, gdy został skazany przez sąd pierwszej instancji w marcu 2014 r.; skazanie to opierało się w całości na zakwestionowanych zarzutach. Fakt, że skarżący pozostawał pozbawiony wolności w oparciu o ten wyrok skazujący (a nie tymczasowo aresztowany), nie spowodował, że znalazł się z powrotem w sytuacji, w jakiej by się znajdował, gdyby nie zlekceważono wymogów Konwencji. Zasada

restitutio in integrum wciąż zatem wymagała usunięcia negatywnych skutków postawienia zakwestionowanych zarzutów karnych, w tym poprzez zwolnienie skarżącego.

Rząd nigdy nie twierdził, że istniały przeszkody dla osiągnięcia *restitutio in integrum* na tej podstawie, że byłoby ono „fizycznie niemożliwe” lub wiązałoby się z „całkowicie nieproporcjonalnym ciężarem”. Nie było zatem przeszkód dla osiągnięcia *restitutio in integrum* w omawianej sprawie.

g) *Wniosek* – Odpowiedni obowiązek *restitutio in integrum* wymagał, by Azerbejdżan usunął negatywne skutki postawienia zarzutów karnych, które Trybunał uznał za nadużycie, i by zwolnił pana Mammadova.

ii) *Czy Azerbejdżan nie wykonał swojego zobowiązania na podstawie art. 46 ust. 1 do przestrzegania ostatecznego wyroku*

a) *Czy środki indywidualne zapewniły restitutio in integrum* – Do czasu, gdy Komitet Ministrów przekazał Trybunałowi zapytanie, było już jasne, że postępowanie krajowe nie zapewniło naprawienia naruszenia. W istocie, Sąd Apelacyjny, badając ponownie skazanie skarżącego w swym wyroku z dnia 29 kwietnia 2016 r., odrzucił jako niesłuszne stwierdzenia Trybunału w odniesieniu do art. 5 ust. 1 lit. c, zawarte w pierwszym wyroku w sprawie *Mammadov*, i nie odniósł się do innych stwierdzonych naruszeń, w tym dotyczących art. 18 w związku z art. 5 Konwencji. Sąd Apelacyjny stwierdził, że zebrano wystarczające dowody, a sąd I instancji ocenił je w sposób całościowy i obiektywnie. Komitet Ministrów dokładnie monitorował tok postępowania przed sądami krajowymi i uznał, że sądy te nie usunęły negatywnych skutków spowodowanych naruszeniem art. 18 w związku z art. 5, stwierdzonym w pierwszym wyroku w sprawie *Mammadov*.

Trybunał uznał już, że jego stwierdzenie naruszenia art. 18 w związku z art. 5, zawarte w pierwszym wyroku w sprawie *Mammadov*, podważyło dalsze postępowanie karne. Logicznym działaniem było zatem dążenie do zapewnienia natychmiastowego zwolnienia skarżącego. Nawet gdyby uznać, że na potrzeby *restitutio in integrum* wystarczyłoby oczekiwanie na naprawienie błędów stwierdzonych w tym wyroku w dalszym postępowaniu karnym, postępowanie to nie zapewniło takiego naprawienia.

Wady stwierdzone w pierwszym wyroku w sprawie *Mammadov* zostały następnie potwierdzone przez Trybunał w drugim wyroku w tej sprawie, w świetle którego skazanie skarżącego opierało się na wadliwych lub fałszywie przedstawionych dowodach.

W rezultacie Trybunał uznał, że skutki stwierdzenia naruszenia art. 18 w związku z art. 5 Konwencji w pierwszym wyroku w sprawie *Mammadov* nie zostały usunięte przez drugi wyrok w tej sprawie, który w istocie potwierdził potrzebę podjęcia środków indywidualnych wymaganych pierwszym wyrokiem w sprawie *Mammadov*.

Rząd prezentował wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 13 sierpnia 2018 r. jako środek służący usunięciu negatywnych skutków postawienia zarzutów karnych, które zostały uznane za nadużycie. Sąd Apelacyjny ponownie jednak odrzucił stwierdzenia Trybunału i zgodził się jedynie na warunkowe zwolnienie skarżącego. To warunkowe zwolnienie zostało następnie uchylone wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2019 r., który uznał, że skarżący w pełni odbył karę. Główne uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego potwierdziło, na najwyższym szczeblu sądowym, skazanie skarżącego i odrzucenie przez sądy krajowe stwierdzeń Europejskiego Trybunału.

β) *Uwagi końcowe* – Wykonywanie wyroków Trybunału powinno zakładać dobrą wiarę ze strony Wysokiej Układającej się Strony. Cała struktura Konwencji opiera się na tym ogólnym założeniu. Struktura ta zakłada istnienie procedury nadzoru, a wykonanie wyroków powinno zakładać dobrą wiarę i odbywać się w sposób zgodny z „wnioskami

i duchem” wyroku. Ponadto znaczenie obowiązku wykazania dobrej wiary jest szczególnie ważne w przypadku, gdy Trybunał stwierdził naruszenie art. 18, którego przedmiotem i celem jest zakaz nadużywania władzy.

Zgodnie z Protokołem nr 14 szybkie i pełne wykonywanie wyroków Trybunału jest kluczowe – dla ochrony praw skarżącego oraz z uwagi na to, że zarówno autorytet Trybunału, jak i wiarygodność systemu zależą w dużej mierze od skuteczności tego procesu.

Azerbejdżan podjął pewne kroki w kierunku wykonania pierwszego wyroku w sprawie *Mammadov*. Przekazał do dyspozycji skarżącego słuszne zadośćuczynienie zasądzone przez Trybunał, a w listopadzie 2014 r. przedstawił również plan działania, który w jego opinii określał środki potrzebne do wykonania wyroku. W dniu 13 sierpnia 2018 r. Sąd Apelacyjny zwolnił skarżącego, chociaż zwolnienie to miało charakter warunkowy i nakładało na skarżącego szereg ograniczeń na okres prawie ośmiu miesięcy, do czasu uchYLENIA tego środka przez Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 28 marca 2019 r. Oba te wyroki zapadły jednak po przekazaniu Trybunałowi zapytania o to, czy pozwane Państwo wykonało swoje zobowiązania wynikające z pierwszego wyroku w sprawie *Mammadov*.

Te ograniczone działania nie pozwoliły Trybunałowi na uznanie, że pozwane Państwo działało w „dobrej wierze” w sposób zgodny z „wnioskami i duchem” pierwszego wyroku w sprawie *Mammadov* i w sposób, który zapewniłby praktyczną i skuteczną ochronę praw przyznanych Konwencją, których naruszenie Trybunał stwierdził w tym wyroku.

Trybunał uznał, że Azerbejdżan nie wykonał swojego zobowiązania na podstawie art. 46 ust. 1 do przestrzegania wyroku z dnia 22 maja 2014 r. w sprawie *Ilgar Mammadov p. Azerbejdżanowi*.

Rozstrzygnięcie: naruszenie (jednogłośnie).

© Council of Europe/European Court of Human Rights
Niniejsze streszczenie przygotowane przez Kancelarię nie wiąże Trybunału.

Link do [Not informacyjnych nt. orzecznictwa](#)